

Skabelsen af DUG blev den unge sønderjyde Peter Marcussens livsværk. Under indtryk af den nazistiske magtovertagelse i Tyskland og det forstærkede pres på den dansk-tyske grænse tog han i 1933 initiativet til dannelsen af et fællesråd for alle danske ungdomsorganisationer, som kunne koordinere det nationale arbejde og styrke danskheden i grænselandet.

Den nye organisation med navnet Det Unge Grænseværn kom til at sætte ind på mange felter. Dens aktiviteter spændte lige fra økonomisk støtte til foreninger, kursus- og studiekredsvirksomhed, foredrag, udgivelse af egne publikationer og drift af vandrehjem til organisering af frivillige arbejdslejre. Hertil kom de store nationale manifestationer i 1930'erne i form af de årligt tilbagevendende stævner rundt omkring i Nordslesvig, hvoraf de største kunne samle op til 35-50.000 deltagere. Med hensyn til de sidstnævnte er det dog nok lidt overdrevet, når bogens forfattere mener (s. 43 og 50), at de to store folkemøder i Tønder og Dybbøl i 1933 virkede dæmpende på de lokale tyske angreb på grænsen. De mere spagfærdige toner, som kom til at lyde fra slesvig-holstensk side i den følgende tid skyldtes først og fremmest et tilhold fra rigsregeringen om, at man skulle forholde sig i ro. De store stævnens betydning lå derimod i, som det rigtigt påpeges i bogen, at de styrkede den indre danske front, og at man »viste flaget« i Nordslesvig.

Fra første færd spillede Danmarks tilknytning til Norden en væsentlig rolle for Det Unge Grænseværns virksomhed. Denne nordiske bekendelse blev helt åbenbar, da organisationen kort tid efter den tyske besættelse i 1940 på Peter Marcussens foranledning skiftede navn til Dansk-Nordisk Ungdomsforbund. Navneskiftet kom som et chok for en meget stor del af medlem-

merne og var på længere sigt med til at svække virksomheden. Det var i erkendelsen heraf, at man i 1954 vendte tilbage til det gamle navn.

Bogens hovedemne er som nævnt DUG's storhedstid fra 1933-1940, mens tiden under besættelsen og efter befrielsen er behandlet mere summarisk. Som så mange andre nationale organisationer gik det medlemsmæssigt støt ned ad bakke for Det Unge Grænseværn i tiden efter 1945, men organisationen lever fortsat om end i en mere beskedne skikkelse.

Som bilag til den velskrevne bog findes fire taler af fremtrædende DUG-repræsentanter i 1930'erne samt en række erindringer fra gamle medlemmer, som fortæller om DUG's virke rundt omkring i landet. Tilsvarende er bogen rigt illustreret. Billedredaktøren fortjener her ros for de meget fyldige billedtekster, som på udmærket måde supplerer den øvrige tekst og giver en lang række personalhistoriske oplysninger.

Henrik Becker-Christensen

Egil Barfod: *Sabotageorganisationen Holger Danske. Opståen og Udvikling.* (Samlerens Forlag. 1983). 87 s.

Det er klart, at Holger Danskes historie ikke kan rummes på så få sider, hvoraf endda mange er brugt til genoptryk af beretninger om enkeltaktioner. Forfatteren, der en tid var leder af organisationen, præciserer da også i indledningen, at han kun har villet »skrive rammerne dertil«. Opgaven er blevet særlig vanskelig, fordi Holger Danske gang på gang blev ramt af tyske optrevlinger og måtte genopbygges, så kontinuiteten fra én periode til den næste blev spinkel.

Bogens gennemgående tema er da

også forsøget på at rekonstruere den organisatoriske opbygning i de enkelte faser, mens de mange aktiviteter kun er belyst ved eksempler. Resultatet er en skitse, der står som en appel om at få udfyldt det tomrum, som efterlades af det sparsomme beretningsmateriale om de enkelte grupper og personers virke. Rimeligvis vil organisationens karakter og udvikling træde klarest frem, hvis man forstår den som et relativt løst forbund af grupper med hver sin tilværelse.

Henning Poulsen

Musse Hartig: *Kvinde i modstandskampen*. (Historisk Revy. 1982) 123 s.

Det er på flere måder en bemærkelsesværdig erindringsbog. Forfatteren var gift med en kunstmaler og modstandsmænd, aktiv i sabotageorganisationen BOPA, og hun skildrer den illegale tilværelse, som den tog sig ud set fra hendes side. Et eksempel: Den store aktion mod fabrikken Globus er emne for et kapitel. Men dens forløb skildres ikke. Derimod hører vi om en side af forberedelserne, familieture med hund og barnevogn forbi fabrikken, mens den blev studeret, og vi hører om afslutningen, da hendes mand kom hjem, oprevet, chokeret, og hendes bestræbelser på at få ham til at falde til ro igen. Om aktionen kun, at den var lykkedes.

På 40 års afstand er kontrasterne blevet skarpere, nuancerne blegere i erindringen, og det præger også bogen, hvis heroiske grundtone undertiden virker påtrængende. Alligevel har den fastholdt en række markante situationer og indtryk af uomtvistelig kildeværdi, og med sit litterære talent har forfatteren formået at gøre dem levende. Måske er det først og fremmest

lykkedes, fordi det virkelig drejer sig om personlige erindringer uden megen støtte i senere læsning. Således i næstsidste afsnit, hvor hun i begyndelsen af maj 1945 overværede udpakningen af et våbenlager i en præstegårdslade i Sydsjælland. »Her lå de altså, nogle af de våben, som vi havde savnet så hårdt i disse fem år, smukt emballerede i olieret papir og ventede på krigens afslutning«, skriver hun med ægte indignation. Efter alt hvad vi nu ved om våbenforsyningerne, havde de næppe været i landet i mange uger. Men det kunne hun jo ikke se dengang.

Henning Poulsen

Kaare Rübner Jørgensen: *Det gælder din frihed. En film om Danmarks besættelse*. (Den danske historiske Forening, 1982). 362 s.

Bogen er en kritisk gennemgang af Theodor Christensens og Karl Roos' dokumentarfilm om besættelsesårene. Den havde premiere i maj 1946 og præsenteredes for publikum i Frihedsrådets navn.

Forfatteren konkluderer, at filmens historiske værdi først og fremmest ligger i, at den kan betragtes som »et levn fra årene 1945-1946«, nærmere bestemt som et led i modstandsbevægelsens opgør med den neutralitetspolitik, de danske regeringer havde ført i dette århundredes første fire årtier og under ændrede vilkår søgte at videreføre i de første besættelsesår. Derved blev den led i den holdningsændring, som i 1949 muliggjorde tilslutningen til Atlantpagten, en ironisk konsekvens, da filmens skabere begge var medlemmer af det kommunistiske parti.

I den detaljerede analyse af fortællingen er forfatteren da også nået til det resultat, at filmen ikke helt var talsmand for datidens kommunistiske